

Д. В. Бондарчук,
аспірант кафедри глобальної та національної безпеки,
Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-7078-5535>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.16.352

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГНУЧКОСТІ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

D. Bondarchuk,
Postgraduate student, Department of Global and National Security, Educational and Scientific Institute
of Public Administration and Civil Service, Taras Shevchenko National University of Kyiv

ENSURING THE FLEXIBILITY OF THE TAX SYSTEM IN THE CONDITIONS
OF WAR: A STATE AND ADMINISTRATIVE ASPECT

У статті проаналізовано проблему забезпечення гнучкості податкової системи для збереження соціально-економічної стабільності, фінансової стійкості держави та мобілізації ресурсів для національної безпеки. Обґрунтовано, що в умовах війни податкова система перетворилась на стратегічний інструмент державного управління, який регулює економічні процеси в кризових умовах. Вказано на важливість формування адаптивних механізмів податкового адміністрування, що балансують між підтримкою економічної активності, соціальними гарантіями і потребами оборонного сектору. Встановлено, що війна викликає значні бюджетні навантаження, зміни в структурі зайнятості та оперативну потребу мінімізації втрат бізнесу і наповнення бюджету. Охарактеризовано роль центральних органів влади (Мінфіну, ДПС, КМУ) у забезпеченні швидких змін правового поля, впровадженні спрощених режимів оподаткування, мораторіїв на перевірки та розробки цифрових сервісів. Встановлено, що запровадження правового режиму воєнного стану обумовило потребу розробки нормативної бази для гнучких фіскальних рішень для адаптації до динамічних викликів. Закцентовано, що темпи впровадження цифрових інструментів мають збігатися з термінами оперативного реагування. Зосереджено увагу на адаптації податкової системи через введення тимчасових спрощених режимів для бізнесу, який зазнав руйнувань або був змушений до релокації. Проаналізовано роль військового збору як інструменту мобілізації оборонних ресурсів, відзначаючи збільшення його внеску в бюджет; водночас окреслено ризики фіскального навантаження бізнесу і населення, що вимагає делікатного балансування податкової політики. Систематизовано основні напрями адаптації податкової політики в кризових умовах: інституційне реагування, спрощення адміністрування, підтримку бізнесу в зонах бойових дій і релокації, фіскальну мобілізацію та стратегічну модернізацію з ризикоорієнтованим підходом. Підкреслено критичну важливість гнучкості, яка забезпечується через законодавчі ініціативи, швидке ухвалення рішень, цифрові технології та координацію між державними структурами.

The article analyzes the issue of tax system flexibility in maintaining socio-economic stability, financial resilience of the state, and mobilizing resources for national security. It is substantiated that under conditions of full-scale war, the tax system becomes a strategic instrument of public administration used to regulate economic processes in times of crisis. The importance of developing adaptive tax administration mechanisms that balance economic activity support, social guarantees, and the needs of the defense sector is emphasized. It is established that war leads to significant budgetary pressures, changes in employment structure, and the urgent need to minimize business losses while maintaining fiscal revenues. The role of central government authorities (Ministry of Finance, State Tax Service, Cabinet of Ministers) is described in ensuring rapid changes in the legal framework, implementing simplified taxation regimes, moratoriums on inspections, and developing digital services. It is found that the introduction of martial law has necessitated the creation of a regulatory base for flexible fiscal decisions to respond to dynamic challenges. Emphasis is placed on aligning the pace of digital tool implementation with the timing of operational responses. Special attention is given to the adaptation of the tax system through temporary simplified regimes for businesses affected by destruction or forced relocation. The role of the military levy is analyzed as a tool for mobilizing defense resources, noting its increased contribution to the budget, while also outlining the risks of fiscal pressure on businesses and the population, which requires a delicate balance in tax policy. The main directions of tax policy adaptation in crisis conditions are systematized: institutional response, administrative simplification, support for businesses in combat and relocation zones, fiscal mobilization, and strategic modernization with a risk-oriented approach. The critical importance of flexibility is underlined, ensured through legislative initiatives, rapid decision-making, digital technologies, and coordination among public institutions.

Ключові слова: гнучкість податкової системи, державне управління, національна безпека, фінансова політика, кризове управління, цифрові інструменти, спрощене оподаткування, підтримка бізнесу, військовий збір

Key words: tax system flexibility, public administration, national security, fiscal policy, crisis management, digital tools, simplified taxation, business support, military levy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Проблема забезпечення гнучкості податкової системи в умовах війни набуває критичного значення у контексті підтримки соціально-економічної стабільності держави, забезпечення її фінансової стійкості та мобілізації ресурсів для національної безпеки. Податкова система виконує не лише фінансову функцію, а й виступає інструментом регуляторного впливу на економіку, що у кризових умовах потребує оперативного та ефективного державного управління. Повномасштабна війна спричиняє значну турбулентність у фінансовій сфері, що зумовлює необхідність формування адаптивних механізмів податкового адміністрування, спрямованих на балансування між підтримкою економічної активності, соціальними гарантіями та потребами оборонного сектору. Значні бюджетні навантаження, викликані військовими видатками, зниженням економічної активності та зміною структури зайнятості, ставлять перед держав-

ним управлінням виклик щодо розробки дієвих механізмів податкової політики, які б сприяли одночасно підтримці бізнес-середовища, мінімізації податкових втрат і наповненню державного бюджету. Окрім цього, надзвичайно важливим завданням залишається підвищення ефективності податкового адміністрування, зниження рівня тіньової економіки та забезпечення стійкості державних фінансів через вдосконалення процедур фінансового контролю та імплементацію цифрових технологій у сфері оподаткування.

Таким чином, актуальність визначення оптимальних підходів до забезпечення гнучкості податкової системи в умовах військового стану, формування дієвого державно-управлінського механізму адаптації податкової політики з урахуванням економічних, соціальних та безпекових викликів, обумовлюється необхідністю оперативного реагування на дестабілізаційні фактори, забезпечення стійкості державних фінансів та підтримки стратегічних пріоритетів розвитку країни, що дозволить мінімізувати негативний вплив кризи та сприятиме фінансовій стабільності держави.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про зростання наукового інтересу до реформування та адаптації державної податкової системи в умовах повномасштабного вторгнення. Саме ці загрози зумовили підвищену увагу до цієї теми. Зокрема, В. Горин, П. Була та В. Черноус (2024) акцентують на безпекових викликах податкової політики та необхідності реформ, спрямованих на підтримку економіки й фінкальну стійкість держави [1]. В. Греца (2023) підкреслює важливість модифікації податкових інструментів, орієнтованих на збереження підприємницької активності [2]. Т. Шульга (2023) аналізує податкове адміністрування в умовах воєнного стану, звертаючи увагу на потребу в ефективному контролі, адаптивності системи та справедливому розподілі податкового навантаження [3]. А. Глушко та Я. Пиріг (2023) розглядають перспективні напрями фінкальної реформи, зокрема цифровізацію, оптимізацію адміністрування та стимулювання економічної активності в умовах високої невизначеності [4]. З методологічного боку важливою є монографія О. Лактіонової [5], яка пропонує інструментарій для оцінки гнучкості фінансової системи, що може бути застосований до аналізу поточних фінкальних рішень. Ці дослідження підкреслюють нагальну потребу забезпечення адаптивності податкової системи в умовах воєнного стану, наголошуючи на важливості швидкого реагування державного управління на економічні та безпекові виклики.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є визначення державно-управлінських підходів до забезпечення гнучкості податкової системи в умовах воєнного стану, а також обґрунтування напрямів адаптації податкової політики до кризових викликів із мінімізацією негативного впливу на економічну стабільність держави.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Концептуальні засади гнучкості податкової системи в умовах збройного конфлікту ґрунтуються на поєднанні механізмів адаптації фінкальної політики, що забезпечують стійкість економіки та фінансову стабільність держави. В умовах воєнного стану критично важливою є здатність податкової системи оперативно реагувати на зміни в економічному середовищі, балансуючи між необхідністю забезпечення бюджетних надходжень та підтримкою економічних суб'єктів [5].

У контексті повномасштабної війни в Україні гнучкість податкової системи визначається не лише нормативно-правовими чинниками, а й інституційно-організаційною спроможністю органів державної влади забезпечити ефективне функціонування фінкальної політики в умовах надзвичайної економічної турбулентності. Центральні органи виконавчої влади, зокрема, Міністерство фінансів України, Державна податкова служба, Кабінет Міністрів України, відіграють основну роль у формуванні та впровадженні адаптивних заходів, що відповідають динаміці безпекових, соціальних та економічних викликів. Саме їхня узгоджена діяльність дозволяє в

короткий термін ініціювати та імплементувати зміни до податкового законодавства, забезпечуючи фінансову стійкість держави, водночас не обмежуючи базові умови функціонування бізнесу та громадян.

У перші місяці повномасштабного вторгнення урядом були запропоновані оперативні податкові ініціативи, серед яких перехід частини підприємств на спрощений режим оподаткування з єдиною ставкою, запровадження мораторію на перевірки, відтермінування податкових зобов'язань та скасування низки штрафних санкцій [1]. Кабінет Міністрів України координував прийняття низки постанов, які регулювали механізми застосування пільг у зонах бойових дій, порядок обліку переміщених платників податків, а також спрощені процедури подання звітності. Міністерство фінансів забезпечувало підготовку фінансово-економічних обґрунтувань та методичних рекомендацій щодо реалізації нових фінкальних заходів. Державна податкова служба відповідала за оперативну комунікацію з платниками податків, створення технічних умов для реалізації спрощених режимів та цифрових сервісів, що мало сприяти мінімізації фінкального навантаження на бізнес-сектор і населені території, що постраждали від активних бойових дій.

Важливим інституційно-правовим елементом гнучкості стало введення в дію правового режиму воєнного стану, що передбачає можливість запровадження особливих умов оподаткування. Зокрема, прийняті закони № 2120-ІХ [6], № 2142-ІХ [7] та № 2173-ІХ [8] у березні-квітні 2022 року створили правове підґрунтя для низки екстрених фінкальних рішень: зміни податкових ставок, встановлення особливого порядку нарахування і сплати податків, а також розширення повноважень органів виконавчої влади щодо регулювання податкових процесів в умовах надзвичайної ситуації [9]. Така законодавча база дозволила створити гнучку рамку для оперативного реагування на зміни в економічному середовищі та забезпечення необхідного рівня фінкальної мобілізації.

Разом з тим, ефективність функціонування інституційної архітектури податкового управління значною мірою залежала від рівня оперативності ухвалення рішень та їхньої міжвідомчої координації. Як зазначає В.Татьянченко, у воєнних умовах спостерігається пришвидшення нормотворчих процедур, зокрема впровадження експрес-ініціатив, таких як зниження базових ставок ПДВ, ПДФО та податку на прибуток до 10 % ("податкова реформа 10-10-10"), що слугували тимчасовим інструментом фінкального стимулювання економічної активності [10]. Проте на практиці, як зазначають вчені, реалізація багатьох рішень ускладнювалась через фрагментарність нормативного забезпечення, дублювання повноважень між органами влади та технічну неготовність електронних систем ДПС до роботи з новими режимами оподаткування [1].

В умовах обмежених ресурсів критично важливою стала цифровізація процедур прийняття рішень, обміну інформацією між відомствами та адміністрування податків. Впровадження електронного документообігу, автоматизованих систем реєстрації податкових звітів, мобільних сервісів для платників податків стало не лише технічною інновацією, а й нагальною інституційною по-

требою забезпечення гнучкості податкової системи. Однак, темпи впровадження цифрових інструментів в умовах війни не були синхронізовані з потребами термінового адміністрування, що унеможливило повноцінну реалізацію фіскальних рішень у реальному часі [1; 3].

Таким чином, аналіз інституційно-організаційних заходів щодо забезпечення гнучкості податкової політики свідчить про наявність важливих стратегічних ресурсів у системі державного управління, таких як нормативна гнучкість, міжвідомча взаємодія, експертний потенціал та цифрові інструменти. Водночас реалізація цих ресурсів була нерівномірною та фрагментованою: наявні можливості не завжди супроводжувалися належним технічним забезпеченням, злагодженою координацією і достатньою інституційною гнучкістю. Це вказує на те, що самі по собі правові чи цифрові рішення не можуть забезпечити фіскальну стійкість без якісного управлінського супроводу в умовах динамічної кризової ситуації.

Успішність інституційно-організаційного реагування на податкові виклики воєнного часу пов'язується із трансформацією функціональних механізмів адміністрування, які повинні бути не лише гнучкими, але й технологічно адаптивними. Війна стала каталізатором зміщення парадигми податкового адміністрування: від стабільності до кризової адаптивності; від класичних моделей обліку та контролю до цифрових, мобільних і клієнтоорієнтованих підходів.

Одним із найбільш характерних проявів адаптації стала запроваджена урядом система спрощених та тимчасових податкових режимів, які мали забезпечити мінімальне фіскальне навантаження на бізнес в умовах руйнування економічних ланцюгів і фізичної загрози для діяльності суб'єктів господарювання. Як зазначалось вище, у 2022 році Верховна Рада ухвалила Закон № 2120-IX, яким передбачалося тимчасове спрощення податкової системи — зокрема, можливість для ФОПів та підприємств із доходом до 10 млрд грн переходити на 2% єдиного податку, а також право не сплачувати ЄСВ за найманих працівників із зони бойових дій [6].

Водночас одним з інструментів зміцнення гнучкості адміністрування стала цифровізація податкових процедур. За даними Мінцифри, війна лише посилила курс на діджиталізацію, що дозволило забезпечити функціонування елементів податкової системи навіть в умовах повного руйнування інфраструктури. Зокрема, електронні сервіси ДПС ("е-Кабінет", "Дія", "єПідтримка" тощо) забезпечили стабільність облікових процедур, доступ до подання звітності та комунікації платників з податковими органами [11].

Важливо звернутися до висновків звіту Рахункової палати щодо виконання державного бюджету в 2024 році, що дозволяє оцінити ефективність застосування цифрових, антикризових і контрольних механізмів у податковій сфері, що прямо впливає на здатність держави реагувати в умовах воєнного часу. У 2024 році Рахункова палата здійснила безпрецедентний контроль, охопивши 3,6864 трлн грн публічних коштів, що у 4,8 рази більше, ніж у попередній рік. Виявлено порушень на суму 217,5 млрд грн, зокрема 3,3 млрд грн пов'язані з адмініструванням дохідної частини бюджету [12]. За

результатами аудиту підтверджується, що напрями контролю, особливо у сфері безпеки та обороноздатності, залишаються пріоритетними: 184,4 млрд грн (84,8 %) від загальної суми порушень припадають саме на оборонний сектор, а 10,8 % — на функціонування економіки. До кінця 2024 року 82,7 % рекомендацій Рахункової палати були повністю або частково виконані, що є показником підвищеної ефективності взаємодії між аудиторами та органами влади [12].

Аналіз показує, що адаптація податкового адміністрування стала багатовекторною: із тимчасовими пом'якшеннями для бізнесу, одночасним посиленням інструментів цифрового контролю та поступовим поверненням до стандартного фіскального курсу. Такий підхід забезпечив баланс між фіскальною стабільністю й економічною підтримкою в умовах війни, однак також виявив межі ефективності існуючих механізмів, особливо в частині взаємодії з релокованими або частково зруйнованими бізнесами.

Аналіз змін у процедурі податкового адміністрування дає змогу оцінити заходи податкової підтримки бізнесу, зокрема для підприємств, що працюють у зонах бойових дій або були змушені до релокації. Такі управлінські рішення спрямовані на зниження фіскального тиску та підтримання економічної активності в умовах глибоких кризових трансформацій [13].

По-перше, податкові пільги для бізнесу у зонах бойових дій закріплені в нормативних актах. Наприклад, Закон України № 3050-IX [14] передбачає звільнення від сплати земельного податку, орендної плати, податку на нерухоме майно та екологічного податку за об'єкти, розташовані у територіях, включених до оновленого у 2025 році Переліку № 376 Мінреінтеграції, за умови їх визнання активними бойовими або тимчасово окупованими. Такі заходи покликані компенсувати економічні та адміністративні втрати бізнесу і підтримати його фінансову стійкість [15]. Крім того, фізичні особи-підприємці першої та другої груп, податкові адреси яких були у зазначених зонах на початок бойових дій, отримали право не сплачувати єдиний податок до завершення бойових дій

Другий напрям — спеціальні пільги для малого та середнього бізнесу. Закон № 3219-IX (2023) скасував більшість пільг зі спрощеної системи єдиного податку, проте зробив виняток для підприємців у зонах бойових дій. Також було введено комплекс стимулів, зокрема звільнення від ПДВ на знищені товари або передані на потреби оборони, розширення податкових кредитів за неподаними накладними, а також продовження дії ліцензій та облікових реєстрацій для забезпечення операційної діяльності підприємств [16]. Ці кроки свідчать про державне прагнення оперативно мінімізувати фіскальний тиск без втрати контролю.

Третім важливим напрямом стала адаптація податкової політики до потреб релокованих підприємств. Бізнес, який перемістився в інші регіони, отримав право дистанційного доступу до пільгових режимів, подання декларацій та отримання звітів через електронні сервіси Державної податкової служби (ДПС). Проте аналітика показала, що недосконала ідентифікація пільгових регіонів у межах попереднього (2022 року) Переліку № 309 і нерівномірне застосування з боку місцевих ад-

міністрацій ускладнили доступ підприємств до цієї підтримки

Підкреслюючи сутність процедурної трансформації, необхідно згадати, що податкове адміністрування — це організований процес управління оподаткуванням, який включає визначення податкової бази, обчислення та сплату податків, податкову звітність і контроль за виконанням податкових зобов'язань. Від нього залежить ефективність фінансових надходжень, а також мінімізація податкових порушень. У контексті воєнного стану процесуальна гнучкість та адаптивність податкового адміністрування стали критично важливими для підтримки бізнесу.

Отже, державно-управлінські рішення щодо податкової підтримки бізнесу в зонах бойових дій і для релокованих підприємств виявилися переважно ефективними, особливо завдяки звільненню від ключових податків та спрощенню процедур. Водночас їхня реалізація стикалася з проблемами через нестабільність нормативної бази та процедурних механізмів, нечіткість меж Переліку пільгових територій і недостатню інформованість платників податків. Для подальшого вдосконалення необхідна уніфікація реєстраційних процедур, прозоре визначення пільгових зон у держреєстрах, а також розширення цифрових сервісів для забезпечення оперативного доступу релокованих підприємств до пільг незалежно від їхнього місцезнаходження.

Надзвичайно важливим викликом для державної податкової політики постає пошук балансу між фіскальними потребами оборонного сектору та забезпеченням стабільного функціонування економіки. Системна напруга між завданнями мобілізаційного характеру й потребою підтримки ділової активності вимагає переосмислення функцій податків не лише як джерела наповнення бюджету, а й як інструменту державного управління, спрямованого на забезпечення стійкості економічної системи в умовах затяжної кризи.

Військовий збір, запроваджений у 2014 році, набув у нових умовах посиленої ролі. Його частка у структурі надходжень суттєво зросла: за даними Державної податкової служби, за 4 місяці 2025 року до бюджету було спрямовано 47,8 млрд грн військового збору [17]. Аналогічні спеціальні податкові інструменти, зокрема надбавки до ставок акцизу чи ренти, використовуються і в інших країнах, що перебувають у конфліктних ситуаціях, як тимчасовий механізм цільового фінансування оборони. Однак, інтенсифікація фіскального навантаження, необхідна для забезпечення обороноздатності, несе ризики фіскального виснаження, особливо в умовах обмеженої платоспроможності бізнесу та населення.

З огляду на це, стратегічне планування в податковій сфері має охоплювати не лише питання оперативного нарощування надходжень, але й оцінку впливу оподаткування на економічну активність, інвестиційний клімат та соціальну стабільність. Зокрема, у Стратегії рефор-

Таблиця 1. Напрями адаптації податкової політики до кризових викликів воєнного часу

Напрямок	Основні заходи	Очікуваний ефект	Вплив на економічну стабільність
Інституційне реагування	Створення Координаційного штабу з питань забезпечення функціонування економіки Податкові ініціативи КМУ, Мінфіну, ДПС	Оперативне реагування, зниження невизначеності	Забезпечення керованості фінансової системи в умовах кризи та уникнення паніки серед бізнесу
Адаптація адміністрування податків	Спрощення режимів (єдиний податок, податкові канікули) Відстрочки/реструктуризація зобов'язань Цифровізація адміністрування	Зниження тиску на бізнес, збереження його активності	Підтримка платоспроможності підприємств, уникнення масового закриття та падіння податкової бази
Підтримка бізнесу у зонах бойових дій та релокованих підприємств	Пільги для підприємств у зонах бойових дій Скасування перевірок і штрафів Пільгові умови для релокованого бізнесу	Стимулювання виживання і релокації бізнесу	Запобігання руйнуванню локальних економік, збереження зайнятості та виробничого потенціалу
Фіскальна мобілізація для потреб оборони	Підтримка військового збору Посилення фіскальної дисципліни Пріоритезація витрат	Підвищення фіскальної мобільності	Формування стабільного джерела надходжень до бюджету без надмірного податкового навантаження
Стратегічна модернізація податкової політики	Ризикоорієнтований підхід Прогнозування з урахуванням криз Боротьба з тінізацією економіки	Підвищення ефективності податкової політики	Посилення стійкості фінансової системи до тривалих викликів, зменшення втрат від тіньового сектору

Джерело: сформовано автором.

мування системи управління державними фінансами на 2022—2025 роки та плану заходів з її реалізації, затвердженій розпорядженням КМУ [18], наголошується на важливості забезпечення прогнозованості податкової політики та її синергії з іншими інструментами державного впливу. Таким чином, податкова система в умовах війни виконує не лише фіскальну функцію, а й є важелем реалізації державної стратегії стійкості. Це вимагає делікатного балансування між короткотерміновими потребами воєнного часу та довгостроковою стабільністю економіки. У таблиці 1 систематизовано основні напрями, які сприяють мінімізації негативного впливу кризових факторів на економіку та забезпечують гнучкість податкової системи в умовах воєнного часу.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Забезпечення гнучкості податкової системи в умовах воєнного стану є критично важливим чинником підтримки соціально-економічної стабільності та фінансової стійкості держави. Військові дії створюють значну турбулентність в економіці, що вимагає

оперативної адаптації податкової політики до нових викликів із мінімізацією негативного впливу на економіку. Адаптація податкової системи відбувається через комплекс інституційних, нормативних та технологічних заходів, серед яких ключове значення мають своєчасні законодавчі ініціативи, цифровізація процесів адміністрування податків та запровадження спеціальних пільг для бізнесу, що функціонує в зонах бойових дій або був змушений до релокації. Ефективність державного управління в цій сфері визначається рівнем координації центральних органів влади, швидкістю ухвалення рішень та здатністю імплементувати інноваційні цифрові інструменти, які дозволяють оперативно реагувати на економічні та безпекові виклики. Водночас, існують проблеми, пов'язані з фрагментарністю нормативної бази, технічною неготовністю інформаційних систем та недостатньою взаємодією між відповідальними структурами, що суттєво обмежує потенціал податкової системи в умовах кризи. Збереження балансу між фіскальними потребами оборонного сектору і підтримкою економічної активності бізнесу виступає одним із основних завдань державної податкової політики. Для його вирішення необхідно продовжувати розробку та впровадження адаптивних механізмів, які забезпечують гнучкість і стійкість податкової системи в довгостроковій перспективі. Особливої уваги потребує розвиток цифрових сервісів, удосконалення правового регулювання та посилення міжвідомчої взаємодії, що є критично важливими для підвищення ефективності податкового адміністрування. Відтак, видається очевидним, що комплексний підхід до реформування податкової системи, орієнтований на адаптивність та інновації, здатний забезпечити оперативне реагування на поточні виклики та закласти основу для економічної стабільності, фінансової стійкості держави у довгостроковій перспективі.

Література:

1. В. Горин, П. Була, В. Чорноус. Податкова політика України в умовах воєнного часу: реалії, безпекові виклики та перспективи подолання. Інвестиції: практика та досвід. 2024. № 18. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/4579>
2. В. Греца. Модифікація податкової системи в умовах воєнного стану. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2023. Том 2 № 78. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/285895>
3. Т. Шульга. Адміністрування податків в Україні в умовах правового режиму воєнного стану. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 9. URL: http://lsej.org.ua/9_2023/73.pdf
4. А. Глушко, Я. Пиріг. Податкова реформа в Україні: виклики та перспективні напрями реалізації. Актуальні проблеми розвитку фінансів в умовах цифровізації економіки України: Збірник матеріалів І Всеукраїнської науково-практичної конференції / Секція 5. Державні фінанси і податки повоєнного суспільства. 2023. URL: <https://japfd.donnu.edu.ua/article/view/13874>
5. Лактіонова О.А. Гнучкість фінансової системи: методологія, оцінка та вектори забезпечення: монографія. Вінниця, 2016. 400 с. URL: https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/188/1/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D0%B8%D1%8F_%D0%9B%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0_11_05.pdf
6. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: закон України від 15.03.2022 № 2120-IX. URL: <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkov-zakonodavstvo/zakoni-ukraini/77303.html>
7. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану: закон України від 24.03.2022 № 2142-IX. URL: <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkov-zakonodavstvo/zakoni-ukraini/77318.html>
8. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо адміністрування окремих податків у період воєнного, надзвичайного стану: закон України від 01.04.2022 № 2173-IX. URL: <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkov-zakonodavstvo/zakoni-ukraini/77326.html>
9. Чернюк О. Особливості адаптації податкової політики України в умовах воєнного стану. Юридичний вісник. 2022. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/12853>
10. Татяненко В. Становлення податкової політики у контексті трансформації економіки воєнного часу. Науковий вісник УжНУ. Серія: Економіка. 2023. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/58522>
11. Міністерство цифрової трансформації України. Нові сервіси в Дії: пенсійне, посвідка на проживання, документи англійською та шеринг авто. 2022. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/u-dii-dostupni-noviservisi-ta-dokumenti-elektronne-pensiynne-posvidka-na-prozhivannya-dokumenti-angliyskoyu-ta-shering-avto>
12. Звіт Рахункової палати за 2024 рік. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Reports/2024/ZVIT_RP_2024.pdf
13. Податкові та митні пільги воєнного часу для бізнесу. 2022. URL: https://biz.ligazakon.net/analytcs/210884_podatkov-ta-mitn-plgi-vonnogo-chasu-dlya-bznesu
14. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо звільнення від сплати екологічного податку, плати за землю та податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за знищене чи пошкоджене нерухоме майно: закон України № 3050-IX від 11 квітня 2023 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3050-20#Text>
15. Про затвердження Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією: наказ Міністерства розвитку громад та територій України від 28.02.2025 № 376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0380-25#n7>
16. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану: закон України

№ 3219-IX. 2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3219-IX#Text>

17. ДПС України. Військовий збір: на підтримку армії за 4 місяці вже спрямовано 47,8 млрд гривень. 2025. URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/899573.html>

18. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022—2025 роки та плану заходів з її реалізації: розпорядження КМУ від 29 грудня 2021 р. № 1805-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-2021-%D1%80#Text>

References:

1. Horyn, V., Bula, P., and Chornous, V. (2024), "Tax Policy of Ukraine in Wartime Conditions: Realities, Security Challenges, and Prospects for Overcoming", *Investments: Practice and Experience*, vol. 18, Available at: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/4579> (Accessed: 15 March 2025).

2. Hretsa, V. (2023), "Modification of the Tax System under Martial Law Conditions", *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Law Series*, Vol. 2, No. 78, Available at: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/285895> (Accessed: 20 April 2025).

3. Shulha, T. (2023), "Tax Administration in Ukraine under Martial Law Legal Regime", *Legal Scientific Electronic Journal*, vol. 9, Available at: http://lsej.org.ua/9_2023/73.pdf (Accessed: 03 February 2025).

4. Hlushko, A. and Pyrih, Y. (2023), "Tax Reform in Ukraine: Challenges and Prospective Directions of Implementation", *Aktual'ni problemy rozvytku finansiv v umovakh tsyvrovizatsii ekonomiky Ukrainy: Zbirnyk materialiv I vseukrains'koi naukovo-praktychnoi konferentsii / Sektsiia 5. Derzhavni finansy i podatky povoiennoho suspil'stva [Actual Problems of Finance Development in the Conditions of Digital Economy of Ukraine: Proceedings of the First All-Ukrainian Scientific and Practical Conference / Section 5. Public Finance and Post-war Taxation]*, Donetsk'kyj natsional'nyj universytet imeni Vasylia Stusa, Vinnytsia, Ukraine, Available at: <https://japfd.donnu.edu.ua/article/view/13874> (Accessed: 12 May 2025).

5. Laktionova, O.A. (2016), *Hnuchkist' finansovoi systemy: metodolohiia, otsinka ta vektory zabezpechennia: monohrafiia [Flexibility of the Financial System: Methodology, Evaluation and Vectors of Provision, Monograph]*, Vinnytsia, Ukraine, Available at: https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/188/1/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D0%B8%D1%8F_%D0%9B%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0_11_05.pdf (Accessed: 05 June 2025).

6. Verkhovna Rada of Ukraine (2022), Law of Ukraine "On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Other Legislative Acts Regarding the Validity of Norms during Martial Law", Available at: <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkov-zakonodavstvo/zakoni-ukraini/77303.html> (Accessed: 28 January 2025).

7. Verkhovna Rada of Ukraine (2022), Law of Ukraine "On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Other Legislative Acts Aimed at Improving Legislation during Martial Law", Available at: [\[nodavstvo/podatkov-zakonodavstvo/zakoni-ukraini/77318.html\]\(https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkov-zakonodavstvo/zakoni-ukraini/77318.html\) \(Accessed: 03 March 2025\).](https://tax.gov.ua/zako-</p>
</div>
<div data-bbox=)

8. Verkhovna Rada of Ukraine (2022), Law of Ukraine "On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Other Legislative Acts Regarding the Administration of Certain Taxes during Martial and Emergency States", Available at: <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkov-zakonodavstvo/zakoni-ukraini/77326.html> (Accessed: 15 April 2025).

9. Cherniuk, O. (2022), "Features of Adaptation of Ukraine's Tax Policy under Martial Law", *Legal Bulletin*, Available at: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/12853> (Accessed: 25 February 2025).

10. Tatiachenko, V. (2023), "Formation of Tax Policy in the Context of Economic Transformation during Wartime", *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Economics Series*, Available at: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/58522> (Accessed: 10 May 2025).

11. Ministry of Digital Transformation of Ukraine (2022), "Digital Services in Wartime", Available at: <https://thedigital.gov.ua/news/u-dii-dostupni-novi-servisi-ta-dokumenty-elektronne-pensiyne-posvidka-na-prozhivannya-dokumenty-angliyskoyu-ta-shering-avto> (Accessed: 18 June 2025).

12. Accounting Chamber of Ukraine (2024), "Accounting Chamber Report for 2024", Available at: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Reports/2024/ZVIT_RP_2024.pdf (Accessed: 10 June 2025).

13. Semenova, M. (2022), "Tax and Customs Benefits during Wartime for Business", Available at: https://biz.ligazakon.net/analitics/210884_podatkov-ta-mitn-plgi-vonnogo-chasu-dlya-bznesu (Accessed: 05 February 2025).

14. Verkhovna Rada of Ukraine (2023), Law of Ukraine "On Amendments to the Tax Code and Other Laws Regarding Exemption from Environmental Tax, Land Rent and Property Tax for Destroyed or Damaged Property", Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3050-20#Text> (Accessed: 12 March 2025).

15. Ministry of Community and Territorial Development of Ukraine (2025), Order "On Approval of the List of Territories Where Hostilities are Ongoing or Temporarily Occupied by the Russian Federation", Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0380-25#n7> (Accessed: 20 May 2025).

16. Verkhovna Rada of Ukraine (2023), Law of Ukraine "On Amendments to the Tax Code and Other Laws Regarding Specific Taxation Rules during Martial Law", Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3219-IX#Text> (Accessed: 22 January 2025).

17. State Tax Service of Ukraine (2025), "Military Tax: 47.8 Billion UAH Allocated to Support the Army in 4 Months", Available at: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/899573.html> (Accessed: 01 April 2025).

18. Cabinet of Ministers of Ukraine (2021), Resolution "On Approval of the Strategy for the Reform of Public Finance Management System for 2022—2025 and Action Plan", Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-2021-%D1%80#Text> (Accessed: 15 February 2025).

Стаття надійшла до редакції 31.07.2025 р.